

Stínadla se bouří¹ - Jaroslav Foglar, Ondřej Lážnovský

aneb Stínadla se boří gagy

Adaptací diametrálně změnit žánr - to je pokus, který učinili v Divadle Gong. Konkrétně se jedná o kultovní dílo Jaroslava Foglara *Stínadla se bouří*. Román, který je součástí tzv. vontské trilogie a přímo navazuje na *Záhadu hlavolamu*. Právě kvůli záhadám, spletitým uličkám a nebezpečným výpravám nelze než označit dílo za dobrodružný román. V Divadle Gong se adaptace stává situační komedií.

Samotná předloha se rozkládá na cca sto devadesátí stranách. Je proto pochopitelné, že se musí s objemem epizod tvůrčím způsobem naložit, pokud nemá být adaptace kultovní pro svou délku. U *Stínadel se bouří* je situace o to zapeklitější, že jednotlivé fáze jsou pevně svázány a skutečně s téměř chirurgickou přesností vyplývají jedna z druhé. Tvůrci se v tomto případě rozhodli zcela vyškrtnout uskupení Rezavých klíčů, konkurenční plátek Sběrač, zápletku s Mirkem Danešem (čímž padá i nervy drásající situace, kdy se klub Rychlých šípů rozpadá) a smrt nejmenšího člena klubu - psa Bublíny.

Eliminace počtu klubů v divadelní adaptaci je v případě Divadla Gong pochopitelná. Avšak vytvořila se tak situace, kdy ve Stínadlech jsou proti sobě prakticky jen dva kluby (Uctíváčů ginga a Žlutého květu). Rychlé šípy jsou tak pověstným jazýčkem na vahách, neboť ke komu se přidají, ten zvítězí. V inscenaci se sice i částečně daří vytvořit dojem, že Stínadla neobývají pouze osoby z těchto klubů, ale tato absence postav, které tušíme mimo jeviště, se jako bumerang vrací na konci a silně diváka udeří při snaze porozumět závěru, neboť Žlutý květ jakoby sám sebe zvolil za vůdce Stínadel s Vládou Dratušem v čele coby Velkým Vontem.

Podobnost Mirka Dušína a Mirka Daneše by mohla nahrávat situačním gagům, které se na jevišti hojně objevují. Příčinou škrtnu je zřejmě výrazná redukce herců. Např. aby bylo možné ukázat, že se Rychlé šípy dostaly do klubovny Žlutých květů a na jevišti nebyl klub zastoupen pouze Losnou² a Vládou Dratušem, přichází mezi Vonty jen Mirek Dušín. O zbylých členech klubu tvrdí, že jsou venku na stráž. Právě kvůli takovýmto odůvodněním se přinejmenším čtenář předlohy nemůže ubránit dojmu, že redukce herců vede k násilným zásahům do logické výstavby děje.

¹ Analyzováno na základě představení 25. dubna 2016 v Divadle Gong.

² Postavu Losny v *Záhadě hlavolamu* hrál Kryštof Nohýnek, který taktéž ztvárnil postavu Červenáčka (shodil červenou čepičku, vzal si rozježenou paruku a nasadil brýle s výrazně tmavými obroučkami). V této inscenaci je to jinak a divák si tak musí chvíli zvykat na úplně jiný vizuál postavy - Losna nosí čapku a hraje jej Magdalena Lážnovská, která představovala v *Záhadě hlavolamu* Jana Tleskače. Vizuál Jana Tleskače je daleko podobnější Losnovi ze *Stínadla se bouří*, než vizuál Losny ze *Stíndla se bouří* v porovnání s Losnou ze *Záhady hlavolamu*.

Posledním z mnoha škrťů, nad kterým bych se rád pozastavil, je smrt psa Bublina. V předloze jsou Rychlé šípy konfrontovány s návrhem Mirka Daneše, který chce směnit psa Bublina za první vontskou kroniku. Přičemž pes byl vzat lstí. Rychlé šípy se snaží nastolený problém řešit tak, aby Bublina zachránili, ale přitom si ponechali vontskou kroniku. V důsledku oddalování záchranu Bublina zemře. Nesmírně silný moment je vyškrtnut, ale ne absolutně. Pes Bublina je na jevišti celou dobu přítomen a to jako malovaná dekorace na pravém portálu. Nejenže tedy prochází všemi scénami, lhostejno-li zda vůbec může či nemůže být v obrazu přítomen, ale dokonce žádná z postav na psa ani jednou v průběhu hry neodkáže. Redukovat klíčovou postavu předlohy na dekoraci pro dekoraci je přinejmenším nešťastné.

Úplný začátek inscenace se odehrává na schodech, kde Rychlé šípy hledají první vontskou kroniku. Situace skrývá veliký potenciál vykreslit ponurost a nebezpečnost Stínadel a to zvláště pak pro klub Rychlých šípů. Tento dramatický moment se mění v přehlídku situační komiky. Červenáček je napřed vystrčen kolektivem³, aby hlídal, zda někdo cizí nejde kolem, ale stává se tím, kdo nakonec musí přijít zpět, aby kámen odvalil. Na první pohled se jedná o chytře vystavěnou dramatickou situaci, kdy je řešení problému neúmyslně oddáleno. Jenže v praktickém provedení se nejedná o nástroj k zvýšení napětí, ale přípravu na sérii gagů, kdy je Červenáček vystrčen na hlídku a pak při návratu komickými pohyby naznačuje, jak bez problému odsune pětiboký kámen, zatímco si s ním Mirek dohromady s Jarkou nevěděli rady. V rámci této akce ještě po schodech přechází postava opilého muže, který se na nich zastaví, aby vykonal potřebu⁴. Prvek je “samozřejmě“ využit na pomočení pětibokého kamene, který členové klubu vyjímají z dlažby. Muž se taktéž na místo kvůli podnapilosti několikrát vrací - Rychlé šípy dělají ze sebe sochy, aby zamezily prozrazení. Téměř beze zbytku veškerý potenciál, který obraz má na vybudování atmosféry dobrodružného románu, je využit pro situační komiku. V podobném duchu se pokračuje i po zbytek inscenace. Nezřídka kdy proto kluby Rychlých šípů a Uctívačů ginga připomínají atmosférou rozhádané rodiny *Poprasku na laguně*. Nechybí slovní hříčky, pády, údery, zesměšnění, trojí komické opakování a grimasy.

Problém nastává, když se náhle chtějí tvůrci inscenace vrátit zpět k vážné notě a tedy rozklíčování zápletky se Širokem. Náhle postavy, které trpěly nechápavostí, syndromem trojího komického opakování, promlouvají téměř doslovnými citacemi z knihy a chtějí po divákovi, aby bral jejich výroky vážně. Tyto románu věrohodné momenty nejsou nijak separovány

³ Což s ohledem na zápletku v *Záhadě hlavolamu* není šťastná volba. Červenáček je Mirkem a Jarkou ostrakizován za svou vlastní výpravu do Stínadel aniž by o tom někomu z klubu řekl. Pokud si divák/čtenář moment pamatuje, přijde mu téměř Červenáčkově pasivní přijetí návrhu podivné. Minulost postavy ustupuje gagu v nové inscenaci.

⁴ Postava se otočí zády k divákům a pohyby naznačuje vykonání potřeby. Lití kapaliny se tvůrci inscenace vyhnuli. Nicméně zvukově situaci dokresluje zvukem z reproduktorů.

od komické tóniny zbytku inscenace. Uchopit románovou předlohu jako základ pro ztvárnění komických scén s Rychlými šípy je určitě možné. Nicméně vytvořit synkretický tvar situační komedie a dobrodružného příběhu bez precizní diferenciaci těchto proudů⁵ se v Divadle Gong nedaří.

Románová předloha se odehrává ve dvou čtvrtích. Jednou jsou Stínadla, druhou tzv. Druhá strana. Scénografie inscenace redukuje Druhou stranou téměř jen na klubovnu Rychlých šípů. Tu značí několik dřevěných bedniček na pravé straně forbíny. Spletitost a členitost Stínadel je funkčně velmi elegantně řešena mobilními vysokými praktikáblý. Oproti dříve inscenované *Záhadě hlavolamu* nepřináší pokračování *Stínadla se bouří* vyloženě nové prvky (opět vidíme křídou pomalovaný plot, na plátnu v pozadí je vyobrazena silueta města a postavy seskakují a šplhají na praktikáblý z kovových konstrukcí s dřevěným pokryvem). Nově se zavádí jen prvek věšení prádla mezi bloky.

Problematičtější složkou jsou kostýmy. Členové klubu Rychlých šípů se proměňují na postavy Vontů tak, že si oblečou tmavou mikinu, kapuci si shodí do čela a rádoby tvrdáčky vyšpulí rty. To by snad ještě vyšlo, pokud by se měla zobrazit jen jedna vontská skupina, ale v této adaptaci je potřeba ztvárnit jak Uctívače ginga, tak Žluté květy. A tam se již divák pro podobnost ztrácí (tmavé mikiny s kapucami nosí všichni Vontové). Situačně se sice daří tvůrcům tyto dvě party odlišit, ale vizuálně jsou si velmi podobné. Snad proto sahají pro akustický prostředek a klubovnu Žlutého květu charakterizují buddhistickým mručením.

Obecně lze říci, že herci komickou (resp. komiksovou až karikaturní) rovinu inscenace zvládají velmi dobře. Vtipy založené na pohybové stránce, jsou pečlivě provedeny. Herci přesně vědí jakou grimasu použít, jak uhnout, naklonit se, kam uskočit. Největším úskalím jsou pro ansámbl originálu věrné momenty. Například chvíle, kdy se Široko vážně při pádu zraní a Rychlé šípy mu nabízejí pomoc. Sice mluví o lékárníčce a obvazech, ale stále se drží od Široka na distanc a postoj těla připomíná spíše úlek než snahu pomoci druhému.

Celkově nelze než souhlasit, když se na webových stránkách Divadla Gong objeví jméno režiséra Ondřeje Lážnovského hned vedle jména Jaroslava Foglara. Změn oproti předloze je početně. Má-li však mít inscenace zábavnou funkci, působí rušivě momenty, které tento princip nabourávají. Bylo-li snahou představit čítankové dílo, troufám si říct, že divák může od knihy pak spíše očekávat *Mikulášovy patálie* než Foglarův svět. Už jen proto, že inscenace

⁵ Například fatální pád Široka je způsoben maminkou Mažňáka. Vůdce Uctívačů ginga několikrát ve vzteku strhne pověšené prádlo. Matka mu za to nadává a vyhrožuje mu, že ho příště za takovou věc potrestá. Když omylem Široko při honičce prádlo shodí, Mažňáková matka ho udeří koštětem. Tradičně připravený vtip. Jenže Širokův pád už komický není a je při něm vážně zraněn.

končí sebezvolněním Žlutého květu a bezradným, ubrečeným Mažnákovým voláním: „*Maminko! Maminko!*“